

Lathund till checklista för miljötillsyn på lantbruken

Förkortningar

FVE= Förordning om verksamhetsutövarens egenkontroll (Gäller B- och C-verksamhet).

MB= Miljöbalken

SJVFS 2004:62 = Statens jordbruksverks föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring

VSO = Vattenskyddsområde

A - Grundklassning

Klassningskoder: Koder enligt den riskbaserade taxan eller miljöbalken ex. 1.10.

Observera att ett och samma företag kan ha flera olika klassningskoder.

B, C, U-verksamhet: B =tillståndspliktig, C =anmälningsskyddad, U= Övrig verksamhet

Tillstånd/anmälan: Om verksamheten är tillståndspliktig, har tillstånd lämnats från länsstyrelsen? Om verksamheten är anmälningsskyddad, har anmälan skett till kommunen?

B – Riskbedömning

B 1. Historisk förorening: Finns det någon historisk förorening i mark eller byggnad? Är fastigheten med i länsstyrelsens MIFO-databas? Har miljökontoret dokumentation om utsläpp? Tidigare utförda markundersökningar?

B 2. Närhet till bostäder/VSO: I Boverkets "Bättre plats för arbete" finns rekommenderade skyddsavstånd till miljöstörande verksamheter. För jordbruk är skyddsavståndet 500 meter oavsett hur liten eller stor verksamheten är. I Marks kommun har vi tillämpat 500 meter på B- och C-verksamheter, men endast 200 meter för U-verksamheter. Riskbedömningen av jordbruk när det gäller avstånd till grannfastigheter diskuterades med Nils-Gunnar Sahlman via mail den 30 mars 2009. Sveriges Kommuner och Landsting anser att jordbruken inte ska få något extra poäng för närhet till bostäder om verksamheten ligger i jordbruksbygd. Det finns åtskilliga rättsfall som pekar på att om man bor på landet får man tåla buller och lukt i viss utsträckning.

Verksamheter som ligger inom VSO får ett extra poäng. Krav på större säkerhet när det gäller gödselhantering, kemikalieförvaring och bekämpningsmedelsanvändning ställs inom dessa områden.

B 3. Miljökvalitetsnorm: Kan verksamheten påverka någon miljökvalitetsnorm för luft eller vatten? Risken att något jordbruk i Sjuhärad påverkar luftmiljön så att miljökvalitetsnormerna för luft överskrids är inte sannolikt. Däremot finns det risk att jordbruken påverkar de nyligen framtagna miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Kontrollera vilka normer som gäller i respektive vattendrag/sjö.

B 4. Utfasnings- eller riskminskningsämnen: Hanterar företaget kemikalier som innehåller utfasnings- eller riskminskningsämnen? Detta kontrolleras lättast genom att verksamheten har en komplett kemikalielista där samtliga kemikalier som används finns nedtecknade. I säkerhetsdatabladerna anges vilka R-fraser som de ingående ämnena har. Dessa jämförs med lathunden för vilka R-fraser som är klassade som utfasnings- eller riskminskningsämnen. Enligt SKL kan undantag göras vid hantering av extremt små mängder, men i princip räcker det att ämnena hanteras i verksamheten för att få ett poäng.

B 5. Specialbestämmelser: Jordbruken berörs inte av specialbestämmelser.

B 6. > 50 transporter/dag: Hur många transporter per dag är det till och från verksamheten? Ex. veterinärer, slaktbilar, leveranser av foder, kemikalier, paket etc.? Personalens transporter till och från arbetet räknas inte in.

B 7. Förnyelsebar energi: Använder verksamheten energi från förnybara energikällor ex. vindkraft, äldre vattenkraft, solenergi etc.? Hur värms byggnader upp? Är elen som används klassad som "Bra miljöval"/Grön energi? Konventionell el och eldningsolja ger upphov till ytterligare en riskpoäng. Miljökontoren ska arbeta för att påverka verksamheterna att uppfylla 2 kap. 5 § MB genom att i första hand använda förnybara energikällor.

C- Egenkontroll

C 1. Dokumenterat ansvar?

Har företaget en tydlig miljöorganisation? Vem är huvudansvarig för hela verksamheten? Vem har ansvaret för att miljölagstiftningen är känd och efterlevs? Finns det ytterligare personer som har miljöansvar för t.ex. för avfall, kemikalier? B- och C-verksamheter måste ha de ansvarigas namn/befattningar nedskrivna.

B- och C-verksamheter

För varje verksamhet skall finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt

- 1. miljöbalken*
- 2. föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken, samt*
- 3. domar och beslut rörande verksamhetens bedrivande och kontroll meddelade med stöd av de författningar som avses i 1 och 2. (4 § FVE). MSA*

U-verksamheter

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. (Kunskapskravet, 2 kap. 2 § MB)

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. (Försiktighetsprincipen, 2 kap. 3 §)

C 1 b. Uppföljning av beslut?

Finns det aktuella förelägganden eller tillstånd som verksamheten ska följa? Följs de?

B- och C-verksamheter

B-företagen ska ha tillstånd från länsstyrelsen och C-företagen har oftast blivit förelagda av miljönämnden efter att de lämnat in en anmälan enligt miljöbalken. (4 § FVE) Åtal om man bryter mot villkor i tillstånden

U-verksamheter

De flesta företag saknas förelägganden eller tillstånd, men i enskilda fall kan det finnas exempelvis p.g.a. uppmärksammade brister vid tidigare inspektion eller att de ligger inom VSO. (2 kap. 2 § MB)

C 2. Bedömning av miljö- och hälsorisker

Finns tillräcklig kunskap om verksamhetens miljöpåverkan? Vilken påverkan på miljön har jordbruken? Vilka utsläpp ger jordbruket och djurhållningen upphov till med tanke på luft, mark, vatten, buller, lukt och allergen?

B- och C-verksamheter

Verksamhetsutövaren ska fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten utifrån hälso- och miljösynpunkt. (6 § FVE)

U-verksamheter

Den som bedriver verksamhet eller vidtar sådana åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön skall också fortlöpande genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättade om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. (26 kap. 19 § MB)

C 2 a. Dokumenterat miljö- och hälsorisker

Har B- och C-verksamheterna dokumenterat sina miljörisker?

B- och C-verksamheter

Resultatet av undersökningar och bedömningar ska dokumenteras. (6 § FVE)

C 2 b. Miljöhousesyn eller likn.

LRF har tagit fram Miljöhousesynen som en hjälp för jordbrukarna att få kunskap om vilka lagkrav som gäller samt belysa vilka miljö- och hälsorisker som jordbruket ger upphov till. *Detta är inget lagkrav.*

C 3. Dokumenterade rutiner

Finns rutiner för regelbunden kontroll av utsläpp till mark, vatten, luft samt lukt och buller? T.ex. provtagningar, bullerutredningar, klagomålshantering, serviceavtal, kontrollintervall? Vilka förebyggande åtgärder vidtas? Rutinerna ska vara dokumenterade om det är B- eller C- verksamheter.

B- och C-verksamheter

*Verksamhetsutövaren ska ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att utrustning m.m. för drift och kontroll hålls i gott skick, för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön. Detta ska dokumenteras. (5 § FVE) **MSA***

U-verksamheter

Den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön skall fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. (26 kap. 19 § MB)

Vilka rutiner finns för följande områden?

Kemikalier/cisterner

Finns rutiner för utsortering av kemikalier som inte används? Märks behållare med kemikalier upp? Kontrolleras cisterner regelbundet? När ska nästa kontroll ske? Är cistern godkänd? Vilka rutiner finns vid påfyllnad (leverantör/egen påfyllnad)? Finns absorptionsmedel tillgängligt?

Bekämpningsmedel

Förvaras endast godkända preparat? Hur kontrolleras det? Finns rutiner för att informera entreprenören om områden som är känsliga samt var dricksvattensbrunnar finns? Förs anteckningar om vilka preparat som är särskilt farliga för pollinerande insekter? Hur ofta funktionstestas sprutan? Utförs någon genomgång innan sprutan används i början av säsongen? Rutiner kring påfyllningen av sprutan? Rutiner kring transport av bekämpningsmedel ut till åkern? Var sker rengöring av sprutan? Hur rengörs förpackningar?

Köldmedium

Finns kylanläggning (mjölk tank, klimatanläggning, kyl, frys)? Sker årlig kontroll (> 3 kg)? Förs journal över reparationer och påfyllningar?

Gödselhantering

Finns tillräcklig lagringskapacitet? Kontrolleras lagringsutrymmena så att läckage inte sker? Hur ofta? Hur skyddas svämtäcket vid påfyllning? Hur ofta bryts svämtäcket? Vidtas skyddsåtgärder för att undvika spill vid påfyllningsplatsen? Var sker avspolning/tvätt av gödseltunna och traktor?

Finns rutiner för att undvika spill/spridning av gödsel på vägar? Finns rutiner för att ta reda på vilka vattentäcker/diken/dräneringar som finns på åkern? Finns rutiner för att informera entreprenören om områden som är känsliga samt var dricksvattensbrunnar finns? Kontrolleras gödseltunnan/slangar etc. regelbundet inför spridning?

Stuka lagring? Finns rutiner kring uppläggande av stuka?

Verksamhetsavlopp

Vart leds mjölkkrumsavloppet? Vart leds pressaft från plan- eller tornsilo? Finns det avlopp i verkstaden? Vart leds spillvatten från spolplattor? Hur gammal är infiltration/markbädd? Tas vattenprov?

Buller/Lukt/Flugor

Har bullermätningar utförts? Vilka åtgärder vidtar man för att minska bullerstörningar? Har luktreducerande åtgärder vidtagits? Hur undviks problem med flugor? Hur hanteras klagomål? Uppföljning?

Avfall

Vilka rutiner finns för att ta hand om ensilageplast, kasserade ensilagebalar, skrot? Finns rutiner för källsortering?

Farligt avfall

Finns rutiner för hantering av farligt avfall? Sköts dokumentationen? Sker egen transport av farligt avfall? Anmält till Länsstyrelsen?

Förvaring: Farligt avfall ska förvaras oåtkomligt för obehöriga, t.ex. Inomhus eller i en låsbar container eller ett annat låsbart utrymme om förvaring sker utomhus. I första hand ska avfallet förvaras inomhus på tätt underlag utan golvbrunn. Vid förvaring utomhus ska avfallet förvaras på pall och på tät hårdgjord yta under tak. Flytande avfall ska förvaras inom invallning både vad gäller förvaring inomhus och utomhus. Invallningen av det flytande farliga avfallet ska rymma minst den volym som kan rinna ur den största behållaren och 10 % av övriga behållares volym. Farligt avfall och kemikalier bör förvaras åtskilda från varandra. Särskilt viktigt är att farligt avfall lagras på betryggande avstånd från brandfarliga varor. Olika sorter farligt avfall får inte blandas ihop. Farligt avfall får överhuvudtaget inte blandas med något annat om det inte är miljömässigt motiverat. Plats för lagring av farligt avfall ska alltid väljas så att risken för påkörning minimeras oavsett vilken mängd som lagras, eller om lagringen endas är tillfällig. Där det ändå finns risk ska påkörningsskydd alltid ordnas. Avfall som kan orsaka frostsprängning av behållaren vid frysning ska förvaras frostfritt

Märkning: Avfallet ska märkas med farligt avfall och dess innehåll.

Risk för utsläpp: Dagvattenbrunnar inom områden för last och lossning eller tillfällig uppställning ska sättas igen.

Anteckningsskyldighet

Den som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer ska föra anteckningar om

1. den mängd avfall som uppkommer årligen
2. de slag av avfall som uppkommer i verksamheten, och
3. de anläggningar som olika slag av avfall transporteras till. Anteckningarna ska sparas i minst fem år.

Transportdokument

Den som lämnar farligt avfall för transport ska upprätta ett transportdokument. Det ska innehålla uppgifter om: avsändare (namn, postadress, organisationsnummer och kommunkod), mottagare (namn, postadress och organisationsnummer), transportör (namn, postadress och organisationsnummer), avfallsslag (enligt koderna i avfallsförordningen), mängd och hämtningsdatum. Spara kopior av era undertecknade transportdokument. Mottagaren måste också skriva under samt lämna er en bekräftelse på att de tagit emot avfallet, t ex en kopia av det undertecknade transportdokumentet. (SFS 1998:899, SFS 1998:941, SFS 2001:1063, SFS 1997:645, SFS 1993:1268)

Egen transport

1. Om den som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer själv transporterar det farliga avfallet och om den mängd som transporteras uppgår till högst:

- a. 2 fat (200 liter) oljeavfall per år
- b. 1 fat (200 liter) lösningsmedelsavfall per år
- c. 1 fat (200 liter) färg- eller lackavfall per år
- d. 300 st hela lysrör eller andra ljuskällor per transport
- e. 300 kg avfall av elektriska och elektroniska produkter per transport, eller sammanlagt 100 kg övrigt avfall per år.

Detta gäller inte farligt avfall som innehåller PCB, kvicksilver (med undantag för hela lysrör eller andra ljuskällor), cyanid eller kadmium.

2. För följande avfallsslag räcker det med en anmälan till Länsstyrelsen:

- a) Avfall som innehåller jordbrukskemikalier, (avfallsstyp 02 01 08* enligt avfallsförordningens bilaga 2)
- b) Flygaska och pannaska från oljeförbränning, (10 01 04*)
- c) Smittförande avfall, (18 01 03*, 18 02 02*)
- d) Avfall från förbränning eller pyrolys av hushållsavfall och liknande handels- industri- och institutionsavfall, (19 01 05*, 19 01 06*, 19 01 07*, 19 01 10*, 19 01 13*, och 19 01 15*)

3. Enligt batteriförordningen (1997:645) krävs inte heller tillstånd för transporter av blybatterier över tre kilogram och nickel-kadmium batterier men transporten ska anmälas till Länsstyrelsen. För transport av kvicksilverhaltiga batterier eller osorterade småbatterier krävs dock tillstånd.

- a) Om du själv inte transporterar farligt avfall, är transportören godkänd av Ist? Vem?
- b) Sker sortering? Vilka fraktioner?
- c) Sker återvinning av restprodukter?
- d) Kontrollera att hanteringen av farligt avfall sker enligt rutiner.

C 4. Kunskapsinhämtning

Sker kontinuerlig kunskapsinhämtning inom miljöområdet? Hur håller sig företaget uppdaterat m.a.p. ny lagstiftning? Hur uppdaterar sig företaget m.a.p. teknikutveckling inom miljöområdet? Bästa möjliga teknik?

B-, C- och U-verksamheter

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och

omfattning för att skydda människors hälsa eller miljön mot skada eller olägenhet. (2 kap. 2 § MB)

C 5. Kemikalielista

Finns en kemikalielista d.v.s. en sammanställning över alla kemikalier som företaget hanterar?

B- och C-verksamheter

Verksamhetsutövaren ska förteckna de kemiska produkter samt biotekniska organismer som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt.

Förteckningen skall uppta följande uppgifter om produkterna eller organismerna:

- 1. Produkten eller organismens namn,*
- 2. omfattning och användning av produkten eller organismen,*
- 3. information om produktens eller organismens hälso- och miljöskadlighet, samt*
- 4. produktens eller organismens klassificering med avseende på hälso- eller miljöfarlighet (7§ FVE). MSA*

U-verksamheter

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som eller organismer som kan antas vara mindre farliga. (Produktvalsprincipen, 2 kap. 4 § MB).

C 6. Säkerhetsdatablad (sdb)

Finns aktuella säkerhetsdatablad för samtliga kemikalier? OBS! Max 3 år gamla! Finns rutiner för att uppdatera säkerhetsdatabladen? Var förvaras säkerhetsdatabladen? Finns de ute i verksamheten? Är de lättillgängliga för alla vid olycka?

B-, C- och U-verksamheter

Regler kring säkerhetsdatablad finns i Reach och CLP lagstiftningen. Det finns inte reglerat hur gamla säkerhetsdatabladen får vara, men rekommendationen är max 3 år. Säkerhetsdatabladen ska vara så lättlästa och tydliga som möjligt, vara skrivna på svenska och innehålla alla uppgifter som är av betydelse för att förebygga skador på människor och miljö.

C 7. Utbytesprincip

Har man tillämpat produktvalsregeln och undersökt möjligheten att byta ut produkter? Tror man själv att det finns produkter som borde bli föremål för utbyte mot mindre farliga? Finns kompetens för att bedöma kemikalier ur miljö-, hälso- och olycksrisksynpunkt?

B-, C- och U-verksamheter

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som eller organismer som kan antas vara mindre farliga. (Produktvalsprincipen, 2 kap. 4 §)

C 8. Energisparande åtgärder

Hur många kWh gör verksamheten åt på ett år? Vilken form av uppvärmning har man? Används fossila bränslen ex. olja? Har man vidtagit energibesparande åtgärder? Värmeväxlare? Närvarodetektorer på belysningen? Hålls armaturen ren? Kan man ta vara på spillvärmem? Är ventilationen styrd med termostat?

B-, C- och U-verksamheter

Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning. I första hand ska förnybara energikällor användas. (Hushållningsprincipen, 2 kap. 5 §)

C 8a. Dokument. Energi/transp.strat

Har verksamheten en dokumenterad miljöinriktad energi- och/eller transportstrategi som man följer? Detta ger premiering vid resursbedömning. *Inget lagkrav.*

C 9. Olyckor

Finns en plan för att hantera olika typer av risker ex. olyckor och bränder? Hur ser den i så fall ut? Släckvatten vart tar det vägen? Recipient? Dagvattenbrunnar?

B-, C- och U-verksamheter

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. (Försiktighetsprincipen, 2 kap. 3 §)

C 9a. Kontaktuppgift till MIL

Finns rutiner angående kontakt med miljökontoret?

B- och C-verksamheter

Inträffar i verksamheten en driftstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön, skall verksamhetsutövaren omgående underrätta tillsynsmyndigheten om detta. (6 § FVE)

D- Kontroll av dokument

D 1. Förs **sprutjournal** över medel, dos, tidpunkt (datum, klockslag för påbörjad spridning), plats, temperatur, vindförhållanden, skyddsavstånd till omgivning samt försiktighetsmått till skydd mot miljöpåverkan vid påfyllning och rengöring. *Kopia av sprutjournalen bör finnas hos den som nyttjar marken (NVV:s allm.råd 97:3)*

D 1a. Dosnyckel för vårbehandling i höst- och vårsäd är lämpligt att använda för att ge det bästa ekonomiska utbytet och minska risken för överdosering. Dosnyckel finns i Jordbruksverkets årliga information om kemisk ogräsbekämpning.

D 1b. Hjälpreda för **vindanpassat skyddsavstånd** är lämpligt att använda/beakta för att bestämma behövligt skyddsavstånd beroende av temp, vindhastighet, dos, duschkvalitet, bomhöjd, utrustning. *Är ett rekommenderat vindanpassat skyddsavstånd. Broschyr fås vid behörighetsutbildning, kan tas hem via <http://www.greppa.nu/greppavaxtskyddet>.*

D 1c. Temperaturavläsare

D 1d. Vindavläsare. *Vindhastigheten ska kunna bestämmas med en noggrannhet a +/- 0,5 m/s (SNFS 1997:2, 8 §).*

Vid spridning med konventionell lantbruksspruta, bör vindstyrkan inte vara mer än 3 m/s. (allm.råd, s.28-)

D 1e. Vindriktningsvisare. Vindriktning ska kunna avgöras för att kunna bestämma vindanpassat skyddsavstånd och spridningsområdets utbredning i vindriktningen.

D 1f. Sprutjournalen ska sparas i 3 år. (SNFS 1997:2, 9 §).
Inom VSO kan finnas särskilt tagna beslut om annan tid t.ex. 10 år.

D 1g. Förs anteckningar om medel som är särskilt skadliga för **pollinerade insekter**?
Anteckningar lika som i sprutjournalen men + slags gröda, förekomst av blommande växter på den behandlade arealen. (SJVFS 1999: 94, 3 §) **MSA**

D 1h. Om sådana preparat används sker det endast under **tid** på dygnet när ingen pollinering förekommer? (Ett växtskyddsmedel som är särskilt skadligt för pollinerande insekter får inte användas för att behandla växter under den tid på dygnet då humlor och bin är aktiva på växtplatsen SFS 2006: 1010, 40 §.)

D 2. Funktionstest: Sprutan ska vara anpassad för ändamålet, underhållas väl och vara väl kalibrerad (SNFS 1997:2,§7). Funktionstest bör ske varje år om man kör mer än 25 ha/m sprutbom och vartannat år vid mindre körning (SNV:s allmänna råd).

D 3. Sprutförare: namn, adress

D 4. Sprutbehörighet: Har sprutföraren behörighet för klass 1 och 2 bekämpningsmedel? (Förordning om växtskyddsmedel 2006: 1010, 44-46 §§). Listor över aktuella kunskapsbevis per kommun kan fås från Lst. **MSA**

D 5. Kontrollrapporter: Är cisternen besiktigad? Finns besiktningsprotokoll? Har miljökontoret en kopia på kontrollrapporten? *Kontrollrapporten ska hållas tillgänglig av den som använder anordningen till dess att anordningen varaktigt tas ur bruk.* (NFS 2009: 3, 8 kap. 8 §) **MSA**

D 6. Journal över farligt avfall: Ni som bedriver verksamhet där farligt avfall uppkommer ska föra anteckningar om:
1. den mängd avfall som uppkommer årligen,
2. de slag av avfall som uppkommer i verksamheten, och
3. de anläggningar som olika slag av avfall transporteras till.
Anteckningarna ska sparas i minst fem år. Se gärna miljöhousesynens lösblad.

D 7. Transportdokument – när farligt avfall skickas med entreprenör. Ett transportdokument ska bifogas transporten.
För varje transport av farligt avfall inom Sverige skall en avsändare upprätta ett transportdokument. Dokumentet skall innehålla uppgift om avsändare, mottagare, transportör, avfallsslag och avfallsmängd samt undertecknas av avsändaren och mottagaren. Spara kopior av era undertecknade transportdokument. Mottagaren måste också skriva under samt lämna er en bekräftelse på att de tagit emot avfallet, t ex en kopia av det undertecknade transportdokumentet. (SFS 2001:1063 41 §) **MSA**

D 8. Egen transport av farligt avfall: Har anmälan gjorts till länsstyrelsen för transport av farligt avfall? Vem anlitas om man inte kör själv? (Avfallsförordningen SFS 2001: 1063, 26-27 §§)

E- Spridning av gödsel

E 1 a,b. Hur stor är **spridningsarealen**? Bete och åker, både egen och arrenderad mark.

E 1c. Djurtäthet tom 2012 för befintlig verksamhet. Om ej djurtäthetsreglerna from 2013 uppfylls gör schablonberäkning (SJVFS 2010: 1 bil. 5)

E 1d. Djurtäthet from 2013 eller om det är en tillstånds- eller anmäln.pliktig verksamhet efter 2006: Tillförs högst 22 kg P per år och hektar? Gör en schablonberäkning (se löst blad) att djurtäthetsreglerna uppfylls (kan också ske genom en fosforbalansberäkning). (Räknas som ett genomsnitt för hela spridningsarealen per år). Spridningsareal är åkermark inom jordbruksföretaget som är tillgänglig för spridning av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel. I spridningsarealen får inte arealer där spridning är förbjuden (t.ex. träda) eller olämplig (t.ex. närhet till ytvatten, vattentäkt eller detaljplanerat område) räknas in. Betesmark får räknas om betesdjur finns på företaget. Endast den del av betesmarken som motsvarar betets andel av djurens foderstat på årsbasis får räknas in i spridningsarealen. (8 § SJVFS 2004:62 och SJV:s allmänna råd 2005: 1 bil. 8) **MSA**

E 2a. Markkartering

Är markkartering gjord? Samtliga marker? Hur ofta utförs markkartering? Normalt vart 10:e år, 7-9 år om varierande jordartsförhållanden, stort kalkningsbehov, intensiv vallodling, lätta jordar eller ändrad stallgödselanvändning. 11-15 år om jämna jordartsförhållanden, inget kalkningsbehov, måttlig stallgödseltillförsel, beräknad växtnärbalans för P och K i växtföljden eller regelbunden uppföljningskartering (=vart 3:e år). (SJV:s riktlinjer för gödsling och kalkning 2010)

Åkermark som ingår i växtföljden bör markkarteras regelbundet så att markens fosforhalt kan bedömas. Provtagningsintervallet bör anpassas till bl.a. jordartsförhållanden, odlingens inriktning under växtföljden, utförd gödsling och annan information som kan visa på fosfortillståndet i marken t.ex. växtnärbalanser och tidigare markkarteringar. (Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken)

Åkermark som ingår i växtföljden bör markkarteras regelbundet så att markens fosforhalt kan bedömas. På jordar med P-AL-klass III och högre bör inte mer fosfor tillföras än vad som motsvarar den mängd som förs bort med grödan. Svårighet kan finnas vid gödsling med fastgödsel eller slam samt vid potatisodling kan extra fosfor behöva tillföras. (SJV:s allm. råd 2005:1 till MB 2:3)

E 2b. Växtodlingsplan

Upprättas växtodlings- eller gödselplan? Följs gödselplanen och utgår gödslingen från markkarteringen? Verksamhetsutövaren bör kunna redogöra för hur han har kommit fram till grödans kvävebehov samt vilken gödsling som har genomförts. Grödans kvävebehov bör i verksamheter med mera omfattande växtodling lämpligen dokumenteras i en växtodlings eller gödslingsplan eller annan skriftlig form. Utförd gödsling bör dokumenteras i en journal där det bör framgå vilket fält som avses, vilken areal det har, vilken gröda som har såtts samt sådatum, datum för gödselspridning samt typ och mängd av gödselmedel som har spridits. Vilka grödor som odlats och utförd gödsling bör dokumenteras för hela växtföljden och dokumentationen bör sparas i minst 6 år. (Allmänna råd 26 kap. 19 § samt 6 § FVE)

Generellt gäller att måttliga givor av stallgödsel bör tillföras oavsett tidpunkt vilket innebär vid vårgiva ej över 30 ton nötflytgödsel, 25 ton svinflytgödsel, 7-8 ton hönsgödsel eller 20 ton urin per hektar. Vid höstspridning reducera givan till 5-10 ton/ha. (Ur SJV:s riktlinjer för gödsling och kalkning 2010.)

E 2c. Vilken växtföljd är normal? Antal år och grödor?

E 3. Vintergrön mark: Jordbruksföretag med mer än 5 ha åkermark i V.Götaland ska ha minst 50 % av marken höst- eller vinterbevuxen. (11§ FO 1998:915). Se vidare i SJVFS 2004:62 vad som är höst- och vinterbevuxet (grön mark). Följs tider för sådd och brytning av grön mark? (SJVFS 2004:62) **MSA**

E 4a. Tider och sådd: Flytgödsel och urin bör om möjligt spridas i växande gröda eller före sådd på våren. Spridning inför sådd av höstoljeväxter kan också utgöra ett godtagbart alternativ. SJV:s allm.råd s16.

I områden utanför känsliga områdena bör inte gödselmedel spridas på snötäckt mark. Gödselmedel bör inte heller spridas på frusen mark om man kan befara att gödsel kommer förloras genom ytavrinning vid nederbörd, tjällossning eller snösmältning. Även risken för avrinningsförluster genom sprickor i den frusna marken bör beaktas. (SJV Allmänna råd till MB 2:3)

E 4b. Spridningsmetod? Bredspridning med spridarplatta eller pendelspridare, bandspridning med släpslang, bandspridning med släpfot (nedmyllning), spridaraggregat med matarslang, radmyllning i samband med precisionssädd, fastgödselspridare med horisontell eller med vertikal spridarvals. (Försiktighetsprincipen 2 kap. 3§ MB. Vid yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas)

E 4c. Skyddszoner och skyddsavstånd. Spridning av gödselmedel bör inte ske om det pga markförhållandena t.ex. lutning kan befaras att gödseln spolats ned i närliggande ytvatten eller förorenar grundvatten. I sådana områden där det förekommer varierande vattennivå bör spridning av gödselmedel undvikas om det finns risk för förluster genom att marken översvämmas eller blir vattenmättad. (SJV:s allmänna råd 2 kap. 3 §).

E 4d. Fånggrödor: Fånggrödor =växtlighet som har sin huvudsakliga tillväxt mellan 2 huvudgrödor och som odlas med syfte att minska växtnäringsförluster efter huvudgrödans skörd.

E 4e. Höstspridning: Spridning på hösten bör ske i så liten omfattning som möjligt (anser miljökontoret).

Gödselmedel som innehåller stor andel lättillgängligt kväve t.ex. flytgödsel och urin bör inte spridas under hösten i eller inför sådd av höststråsäd. Sådana gödselmedel bör inte heller spridas under hösten inför vårsädd i syd- och mellansverige. Flytgödsel och urin bör om möjligt spridas i växande gröda eller före sådd på våren. Spridning inför sådd av höstoljeväxter kan också utgöra ett godtagbart alternativ. (SJV:s allm.råd till MB 2:3)

E 4f. Höstplöjning: Brytning av vall och grön gödslingsgrödor bör göras vid en tidpunkt som innebär att efterföljande grödor kan utnyttja de växtnäringsämnen som frigörs på bästa sätt, och att risken för utlakning av växtnäringsämnen minimeras.

Grön gödslingsgrödor bör inte tillföras eller brukas ner inför sådd av höststråsäd utan istället tillföras eller brukas ner under sen höst, alternativt på våren inför vårsädd eller inför sådd av höstoljeväxter. Plöjning på hösten anses bör ske i så liten omfattning som möjligt. (SJV:s allm.råd 2 kap. 3 §)

E 4g. Utegångsdjur: Har verksamheten djur som går ute under vinterperioden? Hur många? Hålls djuren på samma yta år från år? Är marken under foderhäck/vatten hårdgjord? Är åtgärder vidtagna för att minska näringsläckaget? Känslig recipient?

E 5. Gödslas hela spridningsarealen under en 5-årsperiod?

Om ett jordbruksföretag tillför stallgödsel eller andra organiska gödselmedel ska gödseln under en femårsperiod ha tillförts på hela spridningsarealen. Har företaget tillgång till en större spridningsareal än vad som krävs behöver stallgödseln endast tillföras på den minsta arealen som krävs för att 8 § ska uppfyllas. (SJVFS 2009:82, 17 §)

E 6. Tas gödsel emot? Jordbruksföretagare har dokumentationsskyldighet om gödsel tas emot. Uppgifter som ska ingå: gödslag, mängd, vilken mängd totalfosfor gödseln motsvarar (alt. djurslag och antal djur gödseln kommer ifrån), från vem, datum. Anteckningarna sparas i minst 6 år. (SJVFS 2009:82, 13 §)

E 7. Förs gödsel bort? *Dokumentationens innehåll: samma som när gödsel tas emot. Anteckningarna sparas i minst 6 år. Gäller jordbruksföretag med mer än 10 DE. (SJVFS 2009:82, 14 §)*

E 8. Om spridning sker mellan **1 december-28 februari** sker nedbrukning inom 12 h eller har göseldispens sökts? (SJVFS 2004:62, 23a §) På mark där det är möjligt att bruka ned stallgödsel bör gödseln antingen brukas ned så snart som möjligt efter spridningen eller spridas genom myllningsteknik. Spridning av gödselmedel bör ske vid en tidpunkt som medför att en så stor del av tillförd växtnäring som möjligt tas upp av grödan. (SJV:s allm.råd till MB 2:3)

E 9. Lokala föreskrifter: Har kommunen antagit lokala miljö- och hälsoskyddsföreskrifter? Finns det lokala regler för gödselspridning?

E 10. Speciella hänsynstaganden? Hålls skyddszoner till vattentäkter och dylikt? Förekommer spridning inom/nära tätbebyggt område? Ev. stickprovskontroll.

F- Slam

F 1. Sker **spridning av slam** på åkermark? *Bl.a. Inte sprida där skörd tas inom 10 månader, ej på betesmark, ev. provtagning på åkermark ang. metallhalt (SNFS 1994:2)*

F 2. Vad för **typ** av slam sprids (enskilt hushåll, reningsverk)?

F 3. Dispens att tömma egen avloppsbrunn och sprida ut på åker?

Kontroll ute i verksamheten

G- Förvaring och hantering av kemiska produkter

G 1. Finns **säkerhetsdatablad** lätt tillgängliga i verksamheten där kemikalier hanteras, förvaras? Är de uppdaterade? På svenska?

G 2. Är alla behållare som innehåller kemikalier **märkta** med innehåll? *Avser främst kemikalier som inte förvaras i originalförpackningen. Det ska tydligt framgå vilka kemikalier som finns i de olika burkarna/förpackningarna för att förväxling ska undvikas.*

G 3. Sker **förvaringen** av kemikalier korrekt? Förvaras kemikalierna inomhus/utomhus? Är de invallade? Finns golvbrunn i lokalen?

G 4. Finns **absorptionsmedel** tillgängligt där kemikalier förvaras? *Sågspån kan suga vätska vid ett läckage inomhus, däremot ute vid regn suger sågspån vatten, vilket ger stora mängder farligt avfall. Absorptionsmedel, dukar etc. är ett bättre alternativ.*

G 5. Finns rutiner för **utsortering** av kemikalier som inte används? *Detta bör finnas för att förhindra onödig lagring av kemikalier som inte används. Kemikalier som det inte finns SDB ska inte finnas i verksamheten.*

H- Bekämpningsmedel

H 1. Förvaring: Är förvaringen av bekämpningsmedel korrekt? *(Låst utrymme, avskilt från andra produkter, skylt, ogenomsläppligt underlag, i originalförpackning, ventilerat utrymme, absorberingsmedel (KIFS 2008:2, 2 kap. 8 §)*

H 2. Finns **absorberingsmedel** att tillgå vid spill?

H 3. Är preparaten godkända? (SNFS 1997:2, 2 §) Stickprov! Skriv av Reg.nr och kontrollera på kontoret om de är godkända i KemI:s bekämpningsmedelsregister.

H 4. Kontrollera att sprutan är i gott skick, funktionstestmärke finns, förvaras lämpligt, om ej frostfritt finns glykol i eller är helt tom på vätska? Åtgärder vid avställning och inför sprutsäsong? Kalibrering?

H 5, 6. Kontroll vid påfyllnings- och rengöringsplats om denna plats används återkommande t.ex. spolplatta, biobädd eller dylikt. Är platsen lämplig? Ej läckagerisk till angränsande marker? Avloppet ok?

I – Cisterner

I 1. Cisternnummer finns på skylt på cisternen. Koll att nr som kontrollrapport uppgett stämmer med cisternen. Kan finnas cisterner som inte har specifikt nr gå då på kontrollrapportens nr som är inskrivet på metallskylten som besiktningsföretaget normalt sätter på manluckan.

I 2. Sekundärt skydd finns det? Är hela volymen tillgänglig eller är invallningen fylld med annat ex. skrot, dunkar? Finns tak över invallningen? Olja i invallningen? Behov av rengöring? Tillräckligt stor invallning? Grundkrav: största behållare + 10 % av övriga. Kan skäras el. mildras. Krävs vid nyanläggning. (Över 5000 liter befintlig eller nya 3000 liter samt normalt inom VSO U-hamns praxis)

I 3. Har besiktning skett inom föreskriven tid? När ska nästa besiktning ske senast?

MSA

Kravet på återkommande kontroll gäller

- Cistern i mark som rymmer mer än 1 m³.
- Cistern ovan mark, utomhus eller inomhus, med volym 1-10 m³.
- Cistern som har dolda rörledningar i mark, byggnad eller golv.
- Cistern inom vattenskyddsområde

Cisternkontroll ska utföras av ett ackrediterat kontrollorgan. I telefonkatalogen under rubriken Oljesanering, tankrengöring hittar du företag som utför besiktningar. En fullständig lista på vilka företag som är ackrediterade för att utföra kontrollerna finns på SWEDAC:s hemsida www.swedac.se (tips: sök på oljetankar).

Besiktningsintervall för cistern

Typ av cistern	Utanför vattenskyddsområde	Inom vattenskyddsområde	
		Med sekundärt skydd	Utan sekundärt skydd
K-cistern och Skyddad S-cistern	12 år	12 år	6 år
S-cistern	6 år	6 år	3 år

I 4. Är slangar och övrig utrustning i gott skick? Slangar med sprickor bör bytas ut då det finns risk för läckage om de blir sämre.

I 5. Finns spillplåtar eller droppskydd? Ska finnas där spill eller läckage kan förväntas.

I 6. Placering av cisternen? Ovan mark, i mark eller inomhus, nära vattendrag, hårdgjord yta, påkörningsskydd om risk för påkörning finns, anordningen ska vara lätt åtkomlig för underhåll och tillsyn och kontroll.

I 7. Finns **tillstånd från byggnadsnämnden** för brandfarlig vara om det krävs? T.ex. motorbränsle mer än 3 m³ diesel förvaras utomhus, ovan mark, eller inomhus 250 liter (SÄIFS 1995:3)

I 8. Cistern inom VSO Skyltning: Vid påfyllningsrör för tank inom vattenskyddsområde skall informationsskylt om "vattenskyddsområde" vara uppsatt. Skylten ska vara väl synlig, vara av varaktig beskaffenhet eller ha annan varaktig märkning. (NFS 2003:24, 10:2 §)

J - Kyl- och klimatanläggning

J 1. Finns kylanläggning? (SNFS 1992:16) Vilket köldmedium innehåller kylanläggningen och hur många kilo? CFC får inte längre förekomma i anläggningarna. HCFC får förekomma men inte fyllas på sedan 2002. HFC får fyllas på och finnas i nya anläggninga).

J 2. Kontrolleras och underhålls enligt reglerna? **MSA** Kortfattat, om det är över 3 kg köldmedium krävs återkommande kontroll. Om mer än 10 kg köldmedium finns skickas kontrollrapport till MIL senast den 31 mars varje år.

J 3. Om det i stationära aggregat finns mer än 3 kg köldmedium, förs **journal** över påfyllningar och reparationer? Oftast finns serviceavtal med företag som ser till att reglerna uppfylls.

K – Avfall

K 1. Hantering av farligt avfall (FA): Farligt avfall ska förvaras oåtkomligt för obehöriga, t.ex. Inomhus eller i en låsbar container eller ett annat låsbart utrymme om förvaring sker utomhus.

I första hand ska avfallet förvaras inomhus på tätt underlag utan golvbrunn. Vid förvaring utomhus ska avfallet förvaras på pall och på tät hårdgjord yta under tak. Flytande avfall ska förvaras inom invallning både vad gäller förvaring inomhus och utomhus. Invallningen av det flytande farliga avfallet ska rymma minst den volym som kan rinna ur den största behållaren och 10 % av övriga behållares volym.

Farligt avfall och kemikalier bör förvaras åtskilda från varandra. Särskilt viktigt är att farligt avfall lagras på betryggande avstånd från brandfarliga varor. Olika sorter farligt avfall får inte blandas ihop. Farligt avfall får inte blandas med något annat om det inte är miljömässigt motiverat.

Plats för lagring av farligt avfall ska alltid väljas så att risken för påkörning minimeras oavsett vilken mängd som lagras, eller om lagringen endas är tillfällig. Där det ändå finns risk ska påkörningsskydd ordnas. Avfall som kan orsaka frostsprängning av behållaren vid frysning ska förvaras frostfritt.

Märkning: Avfallet ska märkas med farligt avfall och dess innehåll.

Risk för utsläpp: Dagvattenbrunnar inom områden för last och lossning eller tillfällig uppställning ska sättas igen. Dagvattenbrunnar får inte finnas i närheten av plats för förvaring av farligt avfall, om det finns risk för att farligt avfall kan rinna ned i brunnen, eller fast farligt avfall kan sköljas ned i dagvattenbrunnen med regnvatten. Farligt avfall ska förses med permanent regnskydd om det finns risk för urlakning med regnvatten.

Vilka avfallsslag lagras på fastigheten?

1a Spillolja och uttjänta oljefilter - FA

- 1b Batterier - FA
- 1c Lösningsmedel - FA
- 1d Lysrör, lågenergilampor, termometrar -FA
- 1e Bekämpningsmedelsrester, utgångna medel - FA
- 1f Läkemedelsrester, kanyler: Apoteket säljer förvaringskärl för stickande och skärande material. Läkemedelsrester ska lämnas till apoteket.
- 1g Elektronik - FA
- 1h Plast - Insamling sker via SVEP-retur. Plast får INTE eldas! Plasten ska förvaras så att den inte blåser omkring samt att den inte smutsas ner. SVEP-retur vill ha "ren" plast.
- 1i Hur hanteras skrot, taggtråd, uttjänta fordon. Förvaring av lantbruksskrot bör vara i anslutning till verksamheten, uppställt snyggt och prydligt så att det inte inbjuder andra att slänga material där, ha uppsikt över platsen, material som ska användas. Taggtrådsstängsel som övergivits eller inte längre fyller någon funktion ska tas bort kan ev. ses som nedskräpning!
- 1j Förpackningar – Ska återvinnas. Emballage som innehållit miljöfarliga varor ska i vissa fall lämnas som farligt avfall.
- 1k Kadaver - Omhändertas det på ett miljömässigt godtagbart sätt?
Kadaverhämtning norr om RV 40: Sanitetsslakteriet i Skara AB tfn 0511-21525, Söder om RV 40 Geol AB, Varberg tfn 0340-82999.
- 1l Förvaring av kadaver – Enligt SJV:s föreskrifter om animaliska biprodukter (SJVFS 2007:2) 2 kap. 2 § ska kadaver i väntan på borttransport förvaras så att de inte kan utgöra en smittrisk, bland annat att vilda djur hindras från att komma åt materialet. Kadaver ska förvara åtskilt från djurhållarens levande djur så att transportören inte kommer i kontakt med dessa.
- 1m Rivningsavfall med impregnerat virke, målat virke, asbest, PCB etc. får INTE eldas utan ska sorteras och köras till avfallsanläggningen.

K 2. Information nedskräpning och eldning: Nedskräpning. Definition nedskräpning: material som övergivits eller avyttrats och som kan skada miljön eller hälsan. I miljöbalken 29 kap står: "Den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till döms för nedskräpning till böter eller fängelse i högst ett år." Om gärning är att anse som ringa, döms inte till ansvar.

Eldas något avfall? Informera om avfallseldning och lämna gärna ut Miljösamverkans V. Götalands broschyr "Backyard burning". Tillåtet att elda är rent trädgårdsavfall om det inte medför skada på hälsa eller miljön. Återvinning, återanvändning eller energiutvinning är vad som gäller.

L – Verksamhetsavlopp

L 1. Vart leds **mjölkrumsavloppet**? Flytgödsel- eller urinbrunn eller 3-kammarbrunn med efterföljande rening i markbädd, infiltration. Stenkista eller endast slamavskiljare är inte tillräckligt. Hur gammalt är avloppet? Fungerar det bra? Finns tillstånd? Kan vattenprov på utgående vatten tas? *Mjölkrumsavloppet bör kopplas till svämbrunnen då diskmedlet kan slå ut bakterierna i avloppet annars.*

L 2. Vart leds personalrummets **BDT och toalettavlopp**?

L 3. Pressvatten: Sker något läckage av pressaft? Enligt miljöhousesyn 2009: Pressvatten från ensilage klassas som avloppsvatten. Därför ska en ensilageanläggning vara tät och konstruerad så att pressvatten kan tas omhand t.ex. i separat behållare eller i urin/flytgödselbrunn. Rundbalar bör öppnas upp på hårdgjord yta. Mängden pressvatten från en bal är försumbar om ensileringen gått rätt till.

L 4. Verkstad: Finns verkstad? Om ja, med avlopp? Hur/var sker rengöring av penslar och liknande med kemikalier/lösningsmedel? *Öppna avlopp bör inte finnas. Om det finns bör de pluggas igen.*

L 4a. Har avloppet **oljeavskiljare**? Hur ofta töms den?

L 5. Spolplatta. Var och hur sker tvätt av maskiner och fordon? *Avspolning av smuts och lera bör göras med enbart vatten och ske på gräsbevuxen yta eller grusplan utan närhet till vattendrag/täkter eller på spolplatta/gödselplatta. Rengöring med tvättmedel ska ske på spolplatta där vattnet leds till flyt- eller urinbrunnen.*

M – Lagring av gödsel

M 1. Finns tillräcklig **lagringskapacitet**? Gör en gödselberäkning i förhållande till kapacitet – se blankett. Verksamhet med 10-100 djurenheter ska ha minst 6 mån lagring för nöt, häst, får, get och 10 mån för annan djurhållning såsom t.ex. gris, fjäderfä, mink.

Verksamhet över 100 djurenheter ska ha minst 8 mån lagring för nöt, häst, får, get och 10 mån för övrig djurhållning. (Förordning 1998:915 6 §)

Verksamhet under 10 djurenheter finns inga generella krav på lagringskapacitet (utanför känsligt område) utan man får gå på SJV:s allm. råd till MB 2:3.

Djurenheter räkna stadigvarande djurhållning enl. MB och/eller i genomsnitt på årsbasis enligt SJV.

Lagringsutrymmen för stallgödsel i jordbruk eller andra verksamheter bör åtminstone vara så stora att gödseln kan lagras under perioder och väderleksförhållanden då spridning är förbjuden eller är olämplig eller till dess gödseln kan tas om hand på annat sätt. (SJV:s allm. råd 2005:1)

I områden utanför de känsliga områdena bör när det är relevant följande punkter ingå vid bestämning av lagringsvolym: Utsöndrad mängd träck och urin (djurslag, produktionsinriktning, djurantal, foderstat, uppfödningensintensitet), Tillsats av strömedel, vattentillskott genom spill-, disk, och rengöringsvatten samt i form av nederbörd som faller på lagringsytorna eller andra ytor som avvattnas till lagringsbehållaren, omsättningsförluster som innebär minskande gödselvolym under lagringsperioden i system med mycket strömedel. (SJV:s allm. råd till MB 2:3 samt FO 1998:915 § 6)

Lagring på mark får inte räknas med i lagringskapacitet men däremot lagringen i stallbyggnad t.ex. djupströbäddar (SJVFS 2010:1, 6 §)

Vid bestämning av lagringsvolym kan schablonvärdena i bilaga 7 användas som utgångspunkt. (SJV:s allm. råd 2005:1)

Placering av lagringsplats se SJV:s allm. råd 2005:1

Utformningen: Lagringsutrymmet ska vara så utformat att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. (FO 1998:915 om miljöhänsyn i jordbruket 7 §)

Svarar du ja på någon av dessa frågor bör du fundera över om inte lagringskapaciteten är för liten och behöver utökas: Behöver du sprida stallgödsel på hösten bara för att lagringsutrymmet inte ska bli fullt under vintern? Bli lagringsutrymmet regelbundet överfullt innan vårbruket sätter igång? Behöver du gödsla ut dina djupströbäddar till stuka på åkermark medan det fortfarande är vinter eller tidig vår? (utdrag från SJV:s Gödsel och miljö, 2007)

M 2. Gödselplatta. Hur stor är plattan i m². Möjlig lagringshöjd? Tak, kantstöd/stödmur, klack, hängränna. Om dagvatten och takvatten belastar plattan notera detta och ta med det i gödselberäkningen.

M 3. Urinbrunn. Hur stor är brunnen i m³. Volymen cylinder = höjden x radien x radien x pi (3.14)

M 3a. Täckning. Finns stabilt svämtäcke, eller annan täckning som minskar ammoniakförlusterna? (Förordning 1998:915, 7 §)

M 3b. Påfyllning under täckning? (Förordning 1998:915, 7 §)

M 4. Flytgödselbrunn. Hur stor är brunnen i m³?

M 4a. Täckning. Finns stabilt svämtäcke, eller annan täckning som minskar ammoniakförlusterna? (Förordning 1998:915, 7 §)

M 4b. Sker **påfyllning** under svämtäcke? (Förordning 1998:915, 7 §)

M 5. Djupströbädd. Hur ofta gödslas ströbäddarna ut under året?

M 6. Sker stukulagring? När? Varför? (tillfällig lagring eller kompostering). Enligt SJV: I första hand lagras i de ordinarie lagringsutrymmena, i första hand kompostering under sommarhalvåret april-oktober, senhöst, vinter och tidig vår mer olämpligt att stukalagra. Risken för förluster och föroreningar av miljön beroende på typ av gödsel, markförhållanden, tid på året. Se allmänna råd 2005:1 till 2 kap. 3 § MB

M 7. Är gödsel förvaringen **tät**?

M 8. Kasserat foder finns lämplig lagringsplats för detta? Kasserat foder ska hanteras som djupströgödsel och lagras på gödselplatta eller dylikt eller på skifte där det sedan sprids. "Balkyrkogårdar" ute i markerna skulle kunna betraktas som nedskräpning och åtgärder bör vidtas.

M 9. Kasserad mjölk Enligt SJV:s föreskrifter om animaliska biprodukter (SJVFS 2007:2) 2 kap. 28 § ska bortskaffande av mjölk eller råmjölk som avfall på det ursprungliga jordbruksföretaget ske enligt anvisningar från kommunen. Vanligaste lösningen på problemet är att mjölken leds till flytgödselbrunnen.

N Störningsrisker

N 1. Buller: Finns spannmåls- eller andra torkfläktar? Ventilation? Transporter? Djuren?

N 2. Är bullerdämpande åtgärder vidtagna? Vilka?

N 3. Lukt. "Placeringen av lagringsplats för stallgödsel och andra organiska gödselmedel bör väljas så att olägenheter för människors hälsa i form av t.ex. lukt och flugor inte uppkommer för närboende" SJV:s allm. råd 2005:1, s. 6

Spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel bör undvikas före eller under helger om olägenheter för närboende kan befaras SJV:s allm.råd. 2005:1

N 4. Klagomål. Har det varit några klagomål på verksamheten? (Koll i arkivet)